

МӘСКЕУДЕГІ ҚАЗАҚ ӨНЕРІ МЕН ӘДЕБИЕТІНІҢ БІРІНШІ ОН КҮНДІГІ ТАРИХЫНАН

МРНТИ 14.01.13

А. Е. Садыкова,¹ А. А. Нурмухамбетов²
^{1,2}Т.Қ. Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық Өнер
Академиясы
(Алматы, Қазақстан)

МӘСКЕУДЕГІ ҚАЗАҚ ӨНЕРІ МЕН ӘДЕБИЕТІНІҢ БІРІНШІ ОН КҮНДІГІ ТАРИХЫНАН

Аңдатпа

Мақалада 1936 жылы Мәскеуде өткен қазақ өнері мен мәдениетінің онкүндігі қарастырылған. Авторлар архив құжаттары мен қатысушылардың естелік еңбектері негізінде онкүндікке дайындық барысын да тереңнен сипаттаған. Осы ретте авторлар шараның ұйымдастырылуы мен оның жоғары деңгейде өтуіндегі сол жылдары Халық ағарту комиссары болған Темірбек Қараұлы Жүргеновтің зор еңбегін атап өтеді. Сонымен қатар ғасырлар қойнауынан бастау алған қазақ халқының төл өнерінің XX ғасыр басындағы халықаралық деңгейге көтерілуінің маңыздылығы мен оның нәтижелеріне шынайы тарихи бағасын беруге тырысады.

Трек сөздер: онкүндік, Мәскеу, руханият, мәдениет, өнер, әдебиет, әдет-ғұрып

Кіріспе

Мәскеуде өткен қазақ өнері мен әдебиетінің он күндігі сөзсіз еліміздің мәдени өмірінің елеулі тұстарының бірі болды. Отызыншы жылдардың алғашқы кезеңінде қазақ халқының басына түскен ауыр тағдыры мен зұлматты жылдарынан кейін ел еңсесін тіктеп, республикалық қана емес, Одақ көлемінде қазақ халқының мәртебесін көтерген шаралардың бірі – біздің зерттеу нысанымызға айналған онкүндік мәселесі болып табылады.

Сөзсіз қазақ халқының тарихы рухани мол мұраларға аса бай. Ежелден еліміздің аумағында тек саяси ғана емес, мәдени маңызды оқиғалар мен тұлғалар шығармашылығының озық үлгісі қалыптасты. Ауызша тарих айтудың жарқын әрі бірегей үлгісі саналатын халық ауыз әдебиеті өзінің тарихи бастауларын ежелгі қазақ жерлерінен алып, заманның ағымына сай түрленіп, бастапқы қалпынан айрылмады. Еліміздің бай табиғаты мен оның әсем келбеті ақындарға шабыт беріп,

бірегей әрі қайталанбас туындылар дүниеге келді. Тарихтың түрлі кезеңінде ел іргесі шайқалған тұста бірлік пен ұлттың бір мақсатқа жұмылуына үндеген бабаларымыздың дана сөздері мен өсиеттері де түрлі әдеби жанрларға негіз болды. Міне осындай мол рухани мұрамыз әр заманда бойына өнер дарыған тарих жасаған тұлғаларымыздың қажырлы еңбегі арқылы ұрпақтан ұрпаққа жетіп келді. XX ғасыр басы сөзсіз түрлі саяси оқиғалар мен алмағайып саяси үдерістерге толы болды. Осы ретте де ұлт қазынасын би ұстап, оны дәріптеуге саналы ғұмырын арнаған жандар қазақтың киелі өнерін халықаралық сахналарға шығарды. Бұл әрине қазақ өнерінің жаңа серпін алып, дамуына үлкен септігін тигізді. Міне осындай қазақ өнерінің кең жұртшылық алдына таныстырылуының бір кезеңі – 1936 жылғы Мәскеуде өткен қазақ өнері мен әдебиетінің он күндігі болып табылады.

Әрине қазақтың XX ғасырдың алғашқы жартысындағы рухани өмірінің үлкен белесі де осы онкүндікпен тығыз байланысты. Өйткені дәстүрлі қазақ қоғамында кеңінен таралған ұлттық өнеріміздің бір арнаға тоғысып, оны өзге халыққа паш еткен де осы онкүндік болып табылады. Сондықтан қазақ қоғамының рухани өмірін, оның дүниетанымы мен ұлттық ерекшеліктерін танытатын өнер десек, оның халықаралық деңгейге көтерілуіндегі маңыздылығын айшықтау мәселені өзекті ете түседі.

Әдістер

1936 жылғы Мәскеуде өткен қазақ өнері мен әдебиетінің он күндігі мәселесін зерттеу нысаны ретінде таңдай отырып, оның мәнін ашуда бірқатар тарих ғылымы ғана емес, гуманитарлық

ғылымға ортақ зерттеу әдістері мен тәсілдерін кеңінен пайдалануды қажет етеді. Бұл алдымен деректанулық эвристика, нақтырақ айтқанда мәселеге қатысты деректерді іздеп табу. Сөзсіз аталған мәселеге қатысты бірқатар зерттеу жұмыстарынан бөлек, бірнеше архив құжаттары бар. Бұл өз кезегінде сыныптау мәселесінің зерттеу жұмысы үшін маңыздылығын арттырып отыр. Өз зерттеу жұмысымызда бірқатар деректерді ішкі мазмұны мен сипатына сай бірнеше топтарға жіктеу арқылы жұмысты жүйелі әрі бірізділік принципін сақтауға септігін тигізді. Деректер мен зерттеу жұмыстарын онкүндікке дайындық, онкүндіктің барысы мен нәтижелері деп сыныптай келе, зерттеу жұмысының логикалық байланыстылығы принципін сақтадық.

Дискуссия

Бұл 1936 жылғы қазақ өнері мен әдебиетінің он күндігіне дайындық жұмыстары өте қызу түрде жүргізілген. Оған дәлел он күндік қарсаңындағы ұйымдастыру жұмыстары бола алады. Мәселеге қатысты архив құжаттарында он күндік қарсаңындағы дайындық жұмыстарына сол тұстағы Халық Ағарту комиссары болған Темірбек Қараұлы Жүргеновтің аса жауапкершілікпен қарағандығына көз жеткізуге болады.

1936 жылдың 17-23 мамыр аралығында өткен қазақ өнері мен әдебиетінің он күндігінің табысты өтуі – жоспарлы жұмыс пен тыңғылықты дайындықтың жемісі болып табылады. Сондықтан да ғылыми-зерттеу жұмыстары үшін дәл осы дайындық жұмыстарына жете көңіл маңызды бола түспек. Байқағанымыз дайындық жұмыстары түрлі әртүрлі бағыттарда жүрді. Осындай дайындық жұмыстарының біріне арналған қазақ

өнері мен әдебиетінің он күндігін өткізуге жауапты комиссияның 1 сәуірінде болған отырысында бірнеше мәселелер талқыланады. Олардың қатарында он күндіктің өту уақыты мен театрландырылған қойылымдарға қажетті киімдер мәселесі талқыланды. Он күндіктің өткізілу уақытына қатысты 1936 жылдың 1 сәуірінде Т. Қ. Жүргенов өзі қатысқан отырыста Кеңестік Халық комиссарлар кеңесі жанындағы Өнер комитетінің ұсынысына сай қазақ өнері мен әдебиетінің он күндігі 11-18 мамыр аралығында өтуі тиіс саналды және осы отырыстың қаулысына сай осы мерзім мақұлданды. Ал театрландырылған қойылымдар үшін қажетті киім-кешекпен қамтамасыз ету үшін жекелеген тұлғаларға сапаян, Ташкенттен бұл-материалдар және «Қыз Жібек» пьесасы үшін шапандар сатып алуға тапсырмалар беріледі [1]. Әрине қойылымға қажетті киім-кешектер мәселесі бұдан басқа да жиналыстар мен отырыстарға арқау болған. Ал бұл архив құжатындағы мәліметтен байқағанымыз онкүндіктің алғашқы кездегі өткізілу мерзімінде болып отыр. Кейінгі тарихи оқиғалар көрсеткендей онкүндік алғашында белгіленген күннен басқа уақытқа ауыстырылған.

Мәскеудегі онкүндікті жоғары деңгейде өткізудің маңыздылығы мен қазақ мәдениетін паш етудің тамаша мүмкіндігін көрсету үшін алдын-ала комиссия ұйымдастырлуы заңды мәселе. Міне сол комиссия құрамына А. Жұбанов, Ғ. Тоғжанов сынды қайраткерлермен қатар сол тұстағы Халық Ағарту комиссары болған Темірбек Қараұлы Жүргенов та болған еді. Жалпы аталған он күндіктің тамаша әрі жоғары деңгейде ұйымдастырылуы да алдымен Темірбек Қараұлының атымен тығыз байланысты. Ол турасында

сол он күндіктің белді қатысушысы Қанабек Байсейітов өзінің естелігінде Дайындық басы кеңесуден бас-талды. Кеңестен кеңес көре жүріп дәл осы жолғыдай кеңесті өз басым оған дейін де, одан кейін де көргенім жоқ. Екі жұма кеңестік. Кеңесіміз кәдімгі жиналыс. Сөйлейміз, таласамыз, дәлелдейміз. Күн сайын сол, демалыс күн дегеніміз жоқ. Және кей күндері таңғы тоғыздан түнгі он екіге дейін отырып қаламыз, тамақ ішудің өзін ұмытып кетеміз» деген болатын [2, б. 110]. Сонымен қатар Қанабек Байсейітов өзінің еңбегінде Темірбек Жүргеновті барша он күндікке қатысушылардың идеялық тұрғыдан шабыт беруші тұлға деп бағалап, он күндікті өткізуге жауапты тұлғаларды негізгі басшысы деп әділ бағасын берген. Өйткені шешімін тапқан мәселелердің түйіні Халық комиссарының араласуымен тез шешімін тауып отырғандығын айтады.

Мәскеудегі онкүндікке дайындық жұмыстарының қызу түрде жүргендігін сол тұстағы Қазақстан Жазушылар одағы басқармасының төрағасы Ғаббас Тоғжанов Халық ағарту комиссары Т. Қ. Жүргенов пен бірқатар жазушыларға жазған хатынан да байқауға болады. «Он күндікке үлкен мән берілуде. Бұл ретте Украинаның тәжірибесі де ескеріліп жатқандығы байқалады. Ендігі реттегі біздің міндетіміз он күндікке дайындықты тыңғылықты ұйымдастырып, он күндіктің өзі театр мен әдебиет саласындағы жеткен жетістіктер паш етіп, қазақ өнерінің кеңес жұртшылығының назарына лайықты екендігін көрсету» деген болатын. Сонымен қатар Қазақстан Жазушылар одағы басқармасының төрағасы мәселенің маңыздылығын атап өте келе, он күндікті үлгі аларлықтай өткізу тікелей өзімізге байланысты дей

келе, бірқатар ұсыныстарын береді. Олардың қатарында «Қыз Жібек» пен «Жалбыр» қойылымынан бөлек екі үлкен концерт беру керектігін айтып, оның бірін Үлкен театрда, екіншісін Орталық мәдениет және демалыс саябағында ұйымдастыру қажет. Осы концерттерге қазақ өнерінің озық үлгілерін (Музтеатр, филармония, драмтеатр және т.б) әкелу керек. Ендігі кезекте концерттік бағдарламаны мақұлдау керек. Хор міндетті түрде болу керек. Өз кезегінде ол мықты және қызықты болуы керек. Концертте біздің музыкалық және драммалық пьесаларымыздың қызыты актілерінен үзінді көрсету қажет (атап айтқанда «Айман-Шолпан», «Шұға»). Ол мәселені талқылап, өздеріңіз шешім шығарыңыздар. Концерт көңілді әрі әртүрлі болуы керек. Ұлттық оркестр ең үздік күйлер мен әндерді паш етуі тиіс. Екі немесе үш айтыскер ақындарды алып келуіміз қажет. Мәскеуде халық ақындарын тыңдағысы келеді. Барлығы Мәйімбетті сұрайды. Менің пікірімше, Мәйімбетпен қатар, Иса Байзақовты алып келуіміз керек. Олардың орындауының мәтіні мен аудармасын алдын-ала ұйымдастыру керек. Ол табысты болмақ. Мәскеуліктер үшін бұл бірегей және қызыты болады» деп қазақ мәдениеті мен әдебиетінің Мәскеудегі он күндігі бағдарламасын жасауға үлкен үлесін қосады. Қазақстан Жазушылар одағының басқармасының төрағасы Ғаббас Тоғжанов сонымен қатар әдебиет саласына да үлкен мән береді. Мысалы өзінің хатында Ғ. Тоғжанов «Сәкен, Сәбит, Мұхтар және Бейімбет он күндікке жаңа шығармаларын беру керек. Ол повесть немесе өлеңдер емес, өзекті мәселеге арналған жылы өлеңдер болса, Бейімбет пен Мұхтар орталық газеттердің біріне шағын әңгімелерін беруіне болады... Қазақ әдебиетінің кешін ұйымдастыру

көзделіп отыр. Кеште жекелеген қазақ ақындарын өздерінің қазақ тіліндегі өлеңдерін оқуға шақырады. Сол себепті біздің ақындарға дайындалу қажет. Әсіресе Сәкен, Сәбит, Әбділдә мен Ілиясқа дайындалу қажет. Тағы да не істеу қажет?» деп қазақ мәдениеті мен әдебиетінің он күндігін өткізудің маңыздылығын ескерте келе, тағы да ой қосуға шақырады [3].

Осы тұста Мәскеудегі он күндікке деген қызу дайындық пен пікір-таластар Жазушылар Одағында да жүріп жатқан. Пікір-таластар әсіресе әдеби кешті ұйымдастыру және таныстырылатын шығармалар хақында болғандығы белгілі. Мәскеудегі он күндікке өз шығармашылығын таныстыруға баратындар қатарында Сәкен Сейфуллин, Мұхтар Әуезов, Бейімбет Майлин, Ілияс Жансүгіров, Сәбит Мұқанов және де тағы да басқалары баратын болып шешілген [4]. Он күндік барысында аталған тұлғалардың қатысуымен Мәскеудегі Кеңес жазушылар үйінде, орталық радиода, өнерпаздар, жұмысшылар клубтарында кездесулер ұйымдастырылып, әдеби кештің бағдарламасы да жасалады.

Ұзақ талқылаудан кейін комиссия мүшелері он күндікті Үлкен театрдағы концертпен аяқтау туралы келісімге келеді. Концерт барысында қазақтың төл өнерінің барлық үлгілерін көрсету туралы шешім шығарылады. Концертті Ахмет Жұбановтың жетекшілігімен ұлт-аспаптар оркестрімен қатар хор, дәстүрлі ән-күймен құралатын филармония ұжымының оркестрінің өнерімен бастап, Күләш Байсейітова, Жамал Омарова, Шара Жандарбекова және тағы да басқа өнерпаздардың жеке ән салуымен жалғасуы тиіс болды. Концерттің бірінші бөлімін қазақ училищесінің тәрбиеленушілерінің өнерімен

қорытындылау көзделді. Ал екінші бөлікте айтыс сынды қазақ халқының дәстүрлі өнері тамашалауды жоспарлап, оған Жамбыл Жабаев бастаған бірқатар өнер қайраткерлерін тартуды дұрыс деп тапқан [5].

Сөзсіз Мәскеудегі қазақ мәдениетінің толағай табыстарын көрсетуі тиіс болған он күндік барысында негізгі көрсетілім «Қыз Жібек» пен «Жалбыр» опералары болғандығы түсінікті. Осы үшін де 1936 жылдың сәуір айында Қазақ музыкалық театры мен Кеңестер Одағаның Мемлекеттік Академиялық театры арасында келісімге келіп, он күндіктегі қойылымдар үшін ғимаратты жалға алу мәселесі өз шешімін табады.

Дегенмен одан басқа да қазақ өнерінің озық туындыларын көрсету үшін арнайы көрме ұйымдастыру ісі де қолға алынды. Бұл іс Орталық Атқару Комитетінің басшысы Ұзақбай Құлымбетов бастаған арнайы комиссияға жүктелді. Комиссия мүшелері көрме тек қазақ өнерінің заттай үлгілері ғана емес, қазақ тұрмысының өткені мен болашағын көрсетуді маңызды деп тапқан. Нәтижесінде көрмеге киіз үймен қатар, ондағы жабдықтар, атап айтқанда кілем мен ыдыс-аяқ, ат әбзелдері, киім-кешек және де Қазақстанның байлықтарын көрсетін суретшілердің туындылары қойылады деп жоспарланды.

Мәскеудегі қазақ өнері мен әдебиетінің он күндігіне дайындық үш айдан астам уақытқа созылды. Жоғарыда атап өткеніміздей дайындық жұмыстары бір сәтке тоқтамастан белсенді жағдайда өтті. Сөзсіз бұл қатысушыларды кәсіби тұрғыда шыңдалуына септігін тигізгенімен моралдық және психологиялық тұрғыдан әбден шаршатты. Сондықтан болар он күндіктің бағдарламасы

бекітіліп, дайындық жұмыстары пысықталғаннан кейін қатысушылар тынығуға босатылады. Ол турасында Қазақстанның Байсейітов «еңбекіміздің нәтижесін естіген соң барып әбден қалжырап шаршағанымызды сездік, болдырдық деуге болады. Жүргенов бәрімізге демалыс берді, бірсыпырамызды он күн демалып қайтуға демалыс үйіне жіберді» деген болатын. Осылайша дайындық жұмыстары көпшіліктің көңілінен шыққаннан соң, дайындық жұмыстары өз мәресіне жетті.

Нәтижелер

1936 жылдың 4 мамырында Мәскеуде қазақ мәдениетінің жеткен жетістігін көрсету үшін үш жүзден астам қазақ өнерінің майталмандары Мәскеуге арнайы пойызбен аттанды. Мәскеуге келісімен-ақ мерекелік көңіл күй бірден сезілді деп айтуға толық негіз бар. Өйткені Мәскеудің Қазан вокзалынан қазақ өнерпаздарын жергілікті әртістермен қатар, қазақ жастары салтанатты түрде қарсы алған. Бұл сөзсіз болатын он күндіктің салмағының ауыр әрі жауапты екендігін қазақ өнерпаздарына моралдық түрде сезіндірсе керек. Сонымен қатар одақ көлемінде таралған сол тұстағы «Правда», «Известия» сынды газеттер он күндіктің барысында толықтай жеткізіп тұрды. Басты назар сөзсіз қазақ операларына ауған сыңайлы. Өйткені аталмыш газеттерде жарық көрген Н. Изгоевтың және П. Керженцевтің мақалаларында аталмыш опералармен қатар, тұтастай қазақ өнеріне деген тамсануды байқауға болады.

Ал жоғарыда атап өткен Үлкен театрда өткен қорытынды гала концерт барысында А. Жұбанов жетекшілігімен өз өнерлерін

көрсеткен ұлт-аспаптары оркестрінің өнері де жоғары деңгейде өткен. Оркестр орындаған күйлер және олардың сүйемелімен ән шырқаған Күләш Байсейітова, Жамал Омарова, Жүсіпбек Елебеков, Бісмілла Балабековтар қазақ ән айту өнерінің көне ғасырлардан бастау алып заманына сай өз даму жолын тапқандығын дәлелдей алды. Ал Шара Жиенқұлова бастаған бишілердің өнері де көрермендердің ыстық ықыласына бөленеді. Жоспарға сай концерттің бірінші бөлімін балетмейстер А. Александровтың жеңіс-шілігімен училище тәрбиенушілері қорытындылады. Ол турасында Қ. Байсейітов: «Мәскеуліктерге айрықша әсер еткен бір номер хореография мектебі оқушыларының биі болды, қазіргі тілмен айтқанда, ол бір сенсация болып еді. Кіл еңкей сегіз-тоғыз жастағы қазақтың ұл-қыздары, барлығы 24 бала П. И. Чайковскийдің «Ұйқыдағы аруынан» вальс биледі. Залдағы жұрттың сондағы сезім әсерін сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес. Бізден ондайды күтпеген ғой олар, мәдениеті мешеу дамыған халықтан дәл осындай жасөспірімдердің өнерін көрсете қояр деп ойламаған да болулары керек, біздің бүлдіршіндердің биге шыққаны, би болғанда Чайковскийге билегені шынында да олар үшін күтпеген керемет болды» деген болатын [2, 124 б].

1936 жылдың 17 мамыр күні Үлкен театрдың сахнасында қазақ өнері мен әдебиетінің онкүндігі Ғабит Мүсіреповтың «Қыз Жібегімен» ашылады. Бір сөзбен айтқанда аталмыш қойылым Мәскеу көрермендер үшін ерекше қызықты болған. Осы қойылымда «Қыз Жібек» ролінде Күләш Байсейітова, Төлеген ролінде Қанабек Байсейітов, Бекежан ролінде Құрманбек Жандарбеков, Шеге ролінде

Манарбек Ержанов, Базарбай роліндегі Қалыбек Қуанышбаевтыңдардың өнері көпшілікті таңғалдырған. «Қыз Жібектен» кейінгі Мәскеуліктер үшін Бейімбет Майлиннің музыкалық «Жалбыр» пьесасын көрсетіледі. Аталмыш қойылымда да Құрманбек Жандарбеков Жалбырдың, Хадишаның ролінде Күләш Байсейітова, Елеместің ролінде Манарбек Ержанов, Елубай Өмірзақов Қайрақбайдың ролін аса шеберлікпен сомдаса, Шәкен Айманов сондай-ақ Қапан Бадыров та кәсіби шеберліктерімен көзге түсті. Үлкен театрда ұйымдастырылған қорытынды гала концерт барысында жыр атасы Жамбыл Жабаев өзінің жырын арнап, Мәскеуліктерге қазақ халқының ыстық ықыласы мен туысқандық сарындағы өлеңдерін оқыған. Ахмет Жұбановтың басқаруындағы жаңадан ұйымдасқан халық музыка аспаптар оркестрі қазақтың бірнеше көңілді күйлерін сәнді сазымен орындап, тыңдаушыларды тамаша сүйсіндірді [6, б. 4-7] (Сурет 1, 2).

1 - сурет. Мәскеудегі Үлкен театрда гала концертте: Ж.Жабаев, Күләш Байсейітова, Т.К. Жүргенов және т.б. 17 мамыр, 1936 ж.

2 - сурет. Мәскеудегі қазақ өнерінің алғашқы онкүндігіне қатысушылар. 1936 ж.

Қорытынды

Сөйтіп, қазақтың жаңа өсіп келе жатқан көркемөнерінің аз уақыт ішінде қол жеткен шығармашылық табыстарын Мәскеу жұртшылығы мен жоғары басшылық жоғары бағалады. Сондықтан да осы он күндікте ерекше кезге түскен өнер қайраткерлері ордендармен, медальдармен наградталады. Олардың ішінде: Қалыбек Қуанышбаев, Күләш Байсейітова, Құрманбек Жандарбеков, Серке Қожамқұлов, Елубай Өмірзақов, Манарбек Ержанов, Қанабек Байсейітовтарды атап өтуге болады. Әрине қазақ өнері мен мәдениетінің бірінші онкүндігі қазақ мәдениеті үшін неберді деген заңды сұрақ туындайтыны түсінікті. Сөзсіз бірінші онкүндіктің тарихи маңызы өте жоғары болды. Ең алдымен алғашқы онкүндік қазақ мәдениетінің әлемдік мәдениеттің бір бөлігі екендігін көрсетіп беріп, өмір сүруге құқылы екендігін дәлелдеді. Сонымен қатар осы кезеңнен бастап, қазақтың төл өнері мен әлемдік

өркениет арасында заңды байланыс орнап, ғасырлар қойнауынан бастау алған қазақ өнері мен әдебиеті халықаралық деңгейге көтерілді. Сөзсіз қазақ өнері мен әдебиеті өзіндік бірегейлігімен ерекшеленеді. Ал қазақтар туралы Мәскеуліктер білгенімен оның өнері мен әдебиеті турасында мәліметтерді білмегені анық еді. Сол себепті де мәскеуліктер үшін қазақ өнерін тамашалау көп қызығушылық тудырды. Ал қазақ өнерпаздары мен әдебиет өкілдері онкүндікті өткізуге аса жауапкершілікпен қарады. Өйткені қазақ өнері мен мәдениетінің алғашқы онкүндігі – қазақ халқының өмірі мен тұрмысы, күнделікті тарихы мен ғасырлар қойнауынан келе жатқан дәстүрі мен әдет-ғұрпын таныстыруға мол мүмкіндік сыйлады. Ең бастысы сол тұста Т. Қ. Жүргенов бастаған қазақ халқының біртуар азаматтары бұл міндетті абыроймен атқарып шықты.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Орталық Мемлекеттік Архиві, 1841 қор, том 1, 1 іс, 207 парақ.
2. Байсейітов Қ. Құштар көңіл – Алматы: Жазушы. 1977. – 224 б.
3. Қазақстан Республикасының Орталық Мемлекеттік Архиві, 1178 қор, Тізім 1, іс 28, парақтар 9-14.
4. Қазақстан Республикасының Орталық Мемлекеттік Архиві, 1778 қор. Тізім. 1. Іс. 28. Парақ. 1-2.
5. Каратева Г. Декада литературы и искусства в Москве // <http://kazgazeta.kz/?p=5068> (Қарастырылған мерзімі: 21.12.2018).
6. Майшекин М. Көркемөнер шеберлері. – Алматы: Қаз.мем.бас, 1959. – 140 б.

Садыкова А. Е., Нурмухамбетов А. А

Казахская национальная академия им. Т. К. Жургенова Алматы, Казахстан

ИЗ ИСТОРИИ ПЕРВОЙ ДЕКАДЫ КАЗАХСКОГО ИСКУССТВА И ЛИТЕРАТУРЫ В МОСКВЕ

Аннотация.

В статье рассматриваются вопросы и декады казахского искусства в Москве в 1936 году. Авторы подробно описали не только ход декады, но и ход подготовки к декаде на основе архивных документов и воспоминаний участников декады. При этом авторы отмечают огромную заслугу Темирбека Караевича Жургенова, который в эти годы был комиссаром народного просвещения по организации и проведению декады на высоком уровне. Кроме того, он стремился дать истинную историческую оценку значимости и

результатов развития культуры казахского народа и включения его на международный уровень начала XX века.

Ключевые слова: декада, Москва, духовность, культура, искусство, литература, обычаи

Sadikova A. E., Nurmukhambetov A. A.

T.K. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts

THE HISTORY OF THE FIRST DECADE OF KAZAKH ART AND LITERATURE IN MOSCOW

Abstract

The article deals with the issues of culture and decades of Kazakh art in Moscow in 1936. The authors described in detail not only the course of the decade, but also the course of preparation for the decade on the basis of archival documents and memorable works of participants of the decade. The authors note the great merit of Temirbek Zhurgenov, who in these years was the Commissioner of public education in the organization and conduct of the decade at a high level. In addition, he seeks to give a true historical assessment of the significance and results of the uprising of the Kazakh people at the international level of the early twentieth century.

Keywords: decade, Moscow, spirituality, culture, art, literature, customs

Автор туралы мәлімет: Садықова Айгүл Егінбайқызы – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, Т. К. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы. Алматы, Қазақстан.

e-mail: aigules@mail.ru

Нұрмұхамбетов Ардақ Амангелдіұлы – PhD доктор, Т. К. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы. Алматы, Қазақстан.

e-mail: nur.ardak_83@mail.ru

Сведения об авторе: Садықова Айгүл Егінбаевна – кандидат педагогических наук, доцент, Казахская национальная академия искусств имени Т. К. Жургенова. Алматы, Казахстан.

e-mail: aigules@mail.ru

Нурмухамбетов Ардақ Амангельдыевич – PhD доктор, Казахская национальная академия искусств имени Т. К. Жургенова. Алматы, Казахстан.

e-mail: nur.ardak_83@mail.ru

Author's data: Sadikova Aigul Eginbaevna – candidate of pedagogics, assistant professor

T.K. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts.

e-mail: aigules@mail.ru

Nurmukhambetov Ardak Amangeldievich – PhD doctor, T. K. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts.

e-mail: nur.ardak_83@mail.ru